

दिव्यांग व्यक्तीसाठी तयार करण्यात आलेल्या दिव्यांग व्यक्ती हक्क २०१६ ची अंमलबजावणी व त्या अनुषंगाने करावयाची कार्यवाही.

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक: अपंग-२०१९/प्र.क्र.७१४/आस्था-७

बांधकाम भवन, २५ मईबान पथ,

फोर्ट, मुंबई-४००००९.

दिनांक : - ०७ सप्टेंबर, २०१९

संदर्भ:- (१) दिव्यांग व्यक्ती अधिकार अधिनियम, २०१६, दि.२८ डिसेंबर, २०१६.

(२) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय

क्र. अपंग २०१३/ प्र.क्र.२०१/ अ.क.२, दि. २० फेब्रुवारी, २०१९.

प्रस्तावना :-

राज्यातील दिव्यांग व्यक्तीकरिता महाराष्ट्र राज्याचे दिव्यांग धोरण, २०१८ बाबत सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने संदर्भ क्र.२ वरील दि. २० फेब्रुवारी, २०१९ रोजी शासन निर्णय निर्गमित केलेला आहे. त्याचा सांकेतांक क्र. २०१९०२२११३०६४६०६२२ असा असून तो महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.

शासन निर्णय :-

राज्य शासनाच्या सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून संदर्भ क्र.२ वरील शासन निर्णयाची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी. यासाठी सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने परिशिष्ट-अ मध्ये नमूद केलेले तपशिलवार धोरण विचारात घेऊन जिल्हापरिषदेने कार्यवाही करावी. या धोरणास अनुसरून जिल्हापरिषद ते ग्रामपंचायत मध्ये कार्यरत सर्व अधिकारी व कर्मचारी यांनी यामधील तरतूदीची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी.

२. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम २३ अन्वये जिल्हापरिषद अंतर्गत खालील प्रमाणे तक्रारनिवारण अधिकारी व अपिलिय प्राधिकारी घोषित करण्यात येत आहे.

तालुका स्तर :- प्रत्येक तालुक्यासाठी पंचायत समिती अंतर्गत कार्यरत असणा-या गट विकास अधिकारी यांना दिव्यांग व्यक्ती अधिनियम मध्ये कलम २३ अन्वये तक्रार निवारण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

ग्रामस्तरावर तसेच तालुका स्तरावर दिव्यांगाच्या तक्रारीचे निवारण करण्याचे काम संबंधित पंचायतीचे गट विकास अधिकारी यांनी करावयाचे आहे. त्यांच्याकडे दाखल केलेल्या तक्रारीवर त्यांनी ३० दिवसामध्ये आवश्यक ती कार्यवाही करावी. सदरच्या कार्यवाहीने तक्रारकत्यांचे समाधान न झाल्यास,

संबंधिताकडून आदेश मिळण्यापासून ३० दिवसांच्या आत जिल्हास्तरावर गठीत करण्यात आलेल्या तक्रार निवारण समितीकडे ते अपिल अर्ज दाखल करू शकतील. तसेच, दिव्यांगाच्या प्राप्त होणा-या तक्रारीसाठी स्वतंत्रपणे पंचायत समिती स्तरावर (नोंदवही) ठेवण्यात यावी.

जिल्हा स्तर :-जिल्हास्तरावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा तक्रार निवारण समिती गठीत करण्यात यावी. सदरची समिती ही दिव्यांग व्यक्तींच्या जिल्हापातळी वरील तक्रारी संबंधात तक्रार निवारण समिती म्हणून तसेच तालुका पातळीवरील तक्रारी संबंधात अपिलिय प्राधिकारी म्हणून काम पाहील. तक्रार निवारण समितीची संरचना खालिल प्रमाणे राहील.

(१)	मुख्य कार्यकारी अधिकारी	-	अध्यक्ष
(२)	अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी	-	सदस्य
(३)	मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी	-	सदस्य
(४)	जिल्हा आरोग्य अधिकारी	-	सदस्य
(५)	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (सा.प्र.वि.)	-	सदस्य सचिव

३. सदर समितीची बैठक दर महिन्याच्या १५ तारखेला घेण्यात येईल. ज्या महिन्या मध्ये १५ तारखेला कार्यालयीन सुट्टी असेल त्या महिन्यामध्ये सदरची बैठक पुढील लगेतच्या कार्यालयीन दिवशी घेण्यात यावी. या बैठकीमध्ये जिल्हास्तरावर प्राप्त तक्रारी तसेच तालुका स्तरावरील अपील यांच्या कार्यवाहीबाबत निर्णय/आढावा घेण्यात येईल. सदर समितीकडे प्राप्त होणा-या तक्रारी अथवा अपीलाबाबत समितीने ४५ दिवसांत कार्यवाही करणे आवश्यक राहील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०९०४११३२२०१३२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रि.शं.कांबळे)

अवर सचिव महाराष्ट्र शासन

प्रति,

(१) मंत्री, ग्रामविकास विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.

(२) मा.राज्यमंत्री, ग्रामविकास विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.

- (३) मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- (४) सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- (५) सामान्य प्रशासन विभाग (कार्यासन १६ ब), मंत्रालय, मुंबई-३२.
- (६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- (७) सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग.
- (८) सर्व विभागीय आयुक्त,
- (९) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- (१०) सर्व मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- (११) सर्व सहसचिव/उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, ग्राम विकास विभाग,
- (१२) निवड नस्ती आस्था-७